

МЕТОД ВСТАНОВЛЕННЯ ПРЯМОЇ ДІЇ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ В СТАЦІОНАРНИХ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДАХ

Б.Б. Котвицький
Волинський інститут АГТВ

У статті ведеться дискусія щодо вдосконалення методики досліджень у стаціонарних дослідях з добривами за якою можна визначити їх пряму дію.

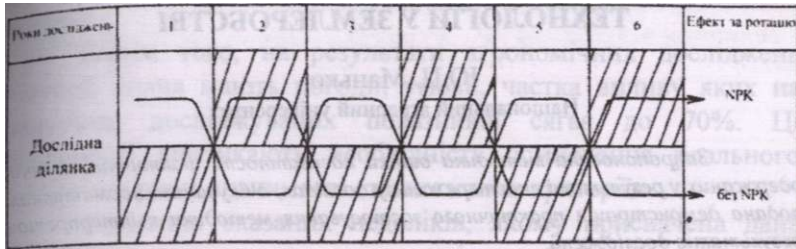
В стаціонарних польових дослідях за тривалого застосування різних систем удобрення з часом формується відповідний рівень ефективної родючості ґрунту, властивий для кожного з варіантів. При визначенні ефективності внесених мінеральних добрив (як різниці між продуктивністю варіантів з добривами і без добрив (контроль) додатковий урожай фактично формується за рахунок: 1) дії свіжовнесених добрив; 2) післядії добрив; 3) різниці у родючості ґрунту. Оскільки, з кожним роком досліджень родючість варіантів з добривами підвищується, а абсолютного (без добрив) контролю зменшується - додатковий урожай від цього зростає у часі, а його помилково, відносимо до ефекту від дії свіжовнесених добрив.

Подібний підхід призводить до завищеної оцінки ефективності добрив.

Нами запропоновано та використано в дослідженнях новий підхід до визначення реальної ефективності свіжовнесених мінеральних добрив окремо на кожному варіанті з добривами стаціонарного дослідю.

Для цього здійснено поділ дослідних ділянок навпіл, зі щорічною переміною удобрення цих половинок згідно схеми дослідю (рис).

Для визначення ефекту від свіжовнесених щорічно (або за ротацію сівозмін) мінеральних добрив, продуктивність V_2 ділянки з внесенням їх (за рік або за сівозмін) порівнюється з продуктивністю без внесення добрив у межах кожної ділянки окремо.

1 — «С I NPK

УД NPK

Рис. Схема поділу ділянок та їх удобрення в часі

Виникає питання, а чи не простіше одну половину *Лілянки* щорічно протягом ротації удобрювати, а іншу залишати без добрив. Тобто не здійснювати щорічне почергове їх внесення. Це можливе лише першого року. Надалі знову із кожним наступним роком буде відбуватися зменшення родючості частин ділянок без добрив та збільшення - з добривами.

За такого підходу ми знову повернемося до тієї ж помилки - завищення ефекту від застосування мінеральних добрив.

Представлений нами підхід дає можливість уникнути ряду "нашарувань" щодо визначення реальної (в умовах кожного варіанту) ефективності щорічного внесення мінеральних добрив, а, порівнюючи частину ділянки без добрив з абсолютним контролем (без добрив) - встановлювати ефективність дії досягнутої родючості ґрунту у поєднанні з післядією добрив.

В статтє ведеться дискуссія относительно усовершенствования методики исследований в стационарных опытах с удобрениями за который можно определить их прямое действие.

The article deals with discussion of possibility of perfecting methods of investigations in stationary experiments with fertilizers which allow to determine their direct action.